DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

17. november 2011 *

I sag C-112/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Hof van Cassatie (Belgien) ved afgørelse af 4. februar 2010, indgået til Domstolen den 1. marts 2010, i sagen:

Procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen

mod

Zaza Retail BV,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne A. Borg Barthet, E. Levits, J.-J. Kasel og M. Berger (refererende dommer),

generaladvokat: P. Mengozzi
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira

* Processprog: nederlandsk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 31. marts 2011,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Zaza Retail BV ved advocaat M. Cordewener

— den græske regering ved M. Michelogiannaki, Z. Chatzipavlou og K. Georgiadis, som befuldmægtigede

— Europa-Kommissionen ved R. Troosters og S. Petrova, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 4, litra a) og b), i Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs (EFT L 160, s. 1, herefter »forordningen«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem Procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen (leder af anklagemyndigheden ved Hof van Beroep te Antwerpen, Belgien) og Zaza Retail BV (herefter »Zaza Retail«), et selskab efter nederlandsk ret med hjemsted i Amsterdam (Nederlandene), vedrørende en konkursbegæring indgivet af den nævnte anklager mod et forretningssted, som Zaza Retail havde i Belgien.

Retsforskrifter

EU-retten

3 12. betragtning til forordningen fastsætter:

»Ved denne forordning bliver det muligt at indlede hovedinsolvensbehandlingen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig. En sådan hovedinsolvensbehandling har universel gyldighed og omfatter alle skyldnerens aktiver. For at beskytte de mange forskellige interesser gør denne forordning det muligt at indlede en sekundær insolvensbehandling, som afvikles parallelt med hovedinsolvensbehandlingen. Den sekundære insolvensbehandling kan indledes i den medlemsstat, hvor skyldneren har et forretningssted. Den sekundære insolvensbehandling har kun virkning for de aktiver, som befinder sig på den pågældende medlemsstats område. Ufravigelige regler om samordning med hovedinsolvensbehandlingen sikrer den nødvendige ensartethed i Fællesskabet.«

4 17. betragtning til forordningen er sålydende:

»Forud for indledningen af hovedinsolvensbehandlingen bør retten til at indgive begæring om indledning af insolvensbehandling i den medlemsstat, hvor skyldneren har et forretningssted, begrænses til lokale kreditorer og til det lokale forretningssteds kreditorer eller til tilfælde, hvor der ikke kan indledes hovedinsolvensbehandling i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig. Grunden til denne begrænsning er, at det kun i strengt nødvendige tilfælde skal være muligt at indgive begæring om indledning af territoriale insolvensbehandlinger, inden hovedinsolvensbehandlingen er indledt […]«

5 Forordningens artikel 3, der omhandler den internationale kompetence, fastsætter:

»1. Retterne i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, har kompetence til at indlede insolvensbehandling. [...]

2. Befinder centret for skyldnerens hovedinteresser sig på en medlemsstats område, har retterne i en anden medlemsstat kun kompetence til at indlede insolvensbehandling mod denne skyldner, hvis han har et forretningssted på denne anden medlemsstats område. Denne insolvensbehandling kan kun omfatte den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig på sidstnævnte medlemsstats område.

[...]

4. En territorial insolvensbehandling som omhandlet i stk. 2 kan kun indledes inden indledningen af en hovedinsolvensbehandling i henhold til stk. 1, såfremt:

a) der ikke kan indledes hovedinsolvensbehandling i henhold til stk. 1 på grund af bestemmelserne i lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig,

eller

b) anmodningen om territorial insolvensbehandling er indgivet af en kreditor, som har sin bopæl, sit sædvanlige opholdssted eller sit hjemsted i den medlemsstat, hvor det pågældende forretningssted befinder sig, eller hvis fordring er opstået i forbindelse med forretningsstedets drift.«

6 Forordningens artikel 29 vedrørende retten til at indgive begæring om insolvensbehandling bestemmer:

»Begæring om sekundær insolvensbehandling kan indgives af

a) kurator for en hovedinsolvensbehandling

b) enhver anden person eller myndighed, som har ret til at indgive begæringen om insolvensbehandling efter lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område begæringen om sekundær insolvensbehandling ønskes indgivet.«

Nationale bestemmelser

7 Artikel 3, stk. 1, i Faillissementswet (lov om konkurs) af 8. august 1997 (*Belgisch Staatsblad* af 28.10.1997, s. 28562), som ændret ved lov af 4. september 2002 (*Belgisch Staatsblad* af 21.9.2002, s. 42928), fastsætter:

»Når centret for den erhvervsdrivendes hovedinteresser befinder sig i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union, kan den erhvervsdrivende, såfremt denne har et forretningssted i Belgien, erklæres konkurs i henhold til bestemmelserne i [forordningen] […]«

8 Den nævnte lovs artikel 6 bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i lov om tvangsakkord afsiges der erklæring om konkurs ved dom afsagt af den handelsret, hvorved sagen verserer, enten på begæring af den erhvervsdrivende eller efter stævning indgivet af en eller flere kreditorer, af statsadvokaturen, af den i artikel 8 omhandlede midlertidige kurator eller af kurator i hovedsagen i det i artikel 3, stk. 1, omhandlede tilfælde.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 Den 14. november 2006 indgav Procureur des Konings (statsadvokaturen) ved Rechtbank van eerste aanleg te Tongeren (førsteinstansret i Tongeren, Belgien) konkursbegæring mod det forretningssted, som Zaza Retail, der havde Amsterdam (Nederlandene) som center for sine hovedinteresser, havde i Belgien.

10 På dette tidspunkt var der endnu ikke indledt en insolvensprocedure mod Zaza Retail i Nederlandene.

11 Ved dom af 4. februar 2008 blev Zaza Retail af Rechtbank van Koophandel te Tongeren erklæret konkurs.

12 Ved dom af 9. oktober 2008 omgjorde Hof van Beroep te Antwerpen (appelretten i Antwerpen) dommen afsagt af Rechtbank van Koophandel te Tongeren og fastslog, at hverken den nævnte Rechtbank eller den selv havde international kompetence til at træffe realitetsafgørelse vedrørende en begæring om territorial insolvensbehandling mod Zaza Retail med henvisning til det forretningssted, som selskabet havde i Belgien.

13 Statsadvokaturen har iværksat appel til prøvelse af denne dom ved Hof van Cassatie. Statsadvokaturen har for det første gjort gældende, at begrebet »kreditor« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), ikke kan fortolkes indskrænkende, og at statsadvokaturen også kan indgive anmodning om indledning af konkursbehandling. Statsadvokaturen vil derved komme til at spille rollen som beskytter af almenhedens interesse og intervenere på institutionelle eller individuelle kreditorers vegne, såfremt disse forholder sig passivt. For det andet har statsadvokaturen gjort gældende, at den i forordningens artikel 3, stk. 4, litra a), fastsatte undtagelse tillige finder anvendelse på en anmodning om indledning af konkursbehandling, som indgives af statsadvokaturen, eftersom sidstnævnte — såfremt den ikke havde kompetence til at indgive denne anmodning — ikke ville kunne opnå, at der blev indledt en hovedinsolvensbehandling i Nederlandene, som er den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig.

14 På denne baggrund har Hof van Cassatie besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Omfatter udtrykket »bestemmelserne« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra a), også betingelser vedrørende egenskaberne ved eller interessen hos en person — såsom statsadvokaturen i en anden medlemsstat — der gør det muligt for denne

person at indlede en insolvensbehandling, eller omfatter dette udtryk udelukkende de materielle betingelser for at blive undergivet insolvensbehandling?

2) Kan begrebet »kreditor« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), fortolkes udvidende, således at en myndighed i en medlemsstat — der efter national ret har kompetence til at indgive en anmodning om insolvensbehandling, og som handler i almenhedens interesse og som repræsentant for samtlige kreditorer — i givet fald gyldigt kan indgive en anmodning om territorial insolvensbehandling i medfør af forordningens artikel 3, stk. 4, litra b)?

3) Såfremt begrebet »kreditor« også omfatter en myndighed i en medlemsstat, der har kompetence til at indlede en insolvensbehandling, er det da nødvendigt for at kunne anvende forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), at denne myndighed beviser, at den handler i sådanne kreditorers interesse, som selv har deres bopæl, sædvanlige opholdssted eller hjemsted i denne myndigheds medlemsstat?«

15 Sideløbende med den i Belgien indledte insolvensbehandling blev Zaza Retail erklæret konkurs i Nederlandene ved afgørelse af 8. juli 2008 afsagt af Rechtbank te Amsterdam.

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

16 Før de præjudicielle spørgsmål undersøges, skal der redegøres for de regler, som er indført ved forordningen.

17 I denne henseende omhandler forordningens artikel 3 to former for insolvensbehandling. Den insolvensbehandling, der i overensstemmelse med artiklens stk. 1 indledes af den kompetente ret i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, og som betegnes som »hovedinsolvensbehandling«, har universel virkning, for så vidt som den omfatter skyldnerens aktiver i alle de medlemsstater, hvor forordningen finder anvendelse. Selv om der i henhold til samme artikels stk. 2 af den kompetente ret i den medlemsstat, hvor skyldneren har et forretningssted, kan indledes en insolvensbehandling, omfatter denne insolvensbehandling, der betegnes som »sekundær insolvensbehandling« eller »territorial insolvensbehandling«, kun den del af skyldnerens aktiver, som befinder sig på sidstnævnte medlemsstats område (jf. i denne retning dom af 2.5.2006, sag C-341/04, Eurofood IFSC, Sml. I, s. 3813, præmis 28, og af 21.1.2010, sag C-444/07, MG Probud Gdynia, Sml. I, s. 417, præmis 22).

18 Indledningen af en sekundær eller territorial insolvensbehandling er underlagt forskellige betingelser, alt efter om der allerede er indledt en hovedinsolvensbehandling eller ej. I det første tilfælde betegnes insolvensbehandlingen som »sekundær insolvensbehandling« og er reguleret i bestemmelserne i forordningens kapitel III. I det andet tilfælde betegnes insolvensbehandlingen som »territorial insolvensbehandling«, og tilfælde, der vedrører indledningen af insolvensbehandlingen, fastsættes i forordningens artikel 3, stk. 4. Denne bestemmelse tager sigte på to situationer, nemlig for det første den situation, hvor det, på grund af bestemmelserne i lovgivningen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, ikke er muligt at indlede en hovedinsolvensbehandling, og for det andet den situation, hvor anmodningen om en territorial insolvensbehandling i den medlemsstat, på hvis område en af skyldnerens forretningssteder befinder sig, er indgivet af nogle kreditorer, der har en særlig tilknytning til dette område.

19 Med sine spørgsmål har den forelæggende ret anmodet Domstolen om at gøre nærmere rede for den ordning, der gælder for de to sidstnævnte situationer.

Det første spørgsmål

20 Med sit første spørgsmål ønsker retten nærmere bestemt oplyst, om udtrykket »bestemmelserne« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra a), som henviser til de bestemmelser, der i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, forhindrer indledningen af en hovedinsolvensbehandling i denne medlemsstat, skal fortolkes således, at det udelukkende tager sigte på de materielle betingelser, der vedrører egenskaben af skyldner, eller således, at det også omfatter de betingelser, der vedrører egenskaben af de personer, der har ret til at indgive anmodning om indledning af en sådan insolvensbehandling.

21 I denne henseende skal det bemærkes, at forordningens artikel 3, stk. 4, litra a), omhandler det tilfælde, hvor en hovedinsolvensbehandling »ikke kan indledes«. 17. betragtning til forordningen nævner det tilfælde, hvor en sådan insolvensbehandling »ikke kan indledes« i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig. Det fremgår af denne ordlyd, at det skal være objektivt umuligt at indlede en hovedinsolvensbehandling, og at forhindringen ikke kan variere i forhold til de specifikke omstændigheder, under hvilke anmodningen om indledning af en sådan insolvensbehandling er indgivet.

22 En sådan fortolkning er i overensstemmelse med formålet med forordningens artikel 3, stk. 4, litra a), der, således som det fremgår af 17. betragtning hertil, er at begrænse de tilfælde, hvor der kan indgives begæring om indledning af territoriale insolvensbehandlinger, inden hovedinsolvensbehandlingen er indledt, til et strengt minimum. Selv om de regler, som er indført ved forordningen, gør det muligt, at der parallelt med en hovedinsolvensbehandling kan afvikles sekundære insolvensbehandlinger, skal det, som det fremhæves i 12. betragtning til forordningen, ske under overholdelse af de ufravigelige regler om samordning, der sigter på at sikre den nødvendige ensartethed i Unionen. En sådan samordning kan imidlertid ikke sikres, så længe der ikke er indledt en hovedinsolvensbehandling.

23 Således som Zaza Retail, den græske regering og Europa-Kommissionen har gjort gældende, kan det forhold, at det er umuligt at indlede en hovedinsolvensbehandling, skyldes de karakteristika, som knytter sig til egenskaben af skyldner, og som udelukker, at sidstnævnte kan være genstand for insolvensbehandling. Som eksempler herpå har de med rette nævnt det tilfælde, hvor der blandt de betingelser, der er fastsat i lovgivningen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, er betingelsen om egenskab af erhvervsdrivende, som skyldneren eventuelt ikke opfylder, eller videre det tilfælde, hvor skyldneren er en offentlig virksomhed, der i henhold til den nævnte lovgivning ikke kan erklæres insolvent.

24 Derimod kan det ikke fastslås, at det er umuligt at indlede en hovedinsolvensbehandling blot med henvisning til det forhold, at en bestemt person, såsom statsadvokaturens repræsentant i en medlemsstat, på hvis område skyldneren har et forretningssted, i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, ikke har den fornødne egenskab til at indgive anmodning om indledning af en hovedinsolvensbehandling i den sidstnævnte medlemsstat. Såfremt det er ubestridt, at andre personer, bl.a. kreditorer, har ret til at indgive en sådan anmodning, følger det nemlig heraf, at indledning af en insolvensbehandling faktisk er mulig.

25 Dette er i øvrigt tilfældet i hovedsagen, idet det af forelæggelsesafgørelsen fremgår, at Zaza Retail blev erklæret konkurs i Nederlandene ved afgørelse af 8. juli 2008 afsagt af Rechtbank te Amsterdam.

26 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at udtrykket »bestemmelserne« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra a), som henviser til de bestemmelser, der i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, forhindrer en hovedinsolvensbehandling i denne medlemsstat, skal fortolkes således, at det ikke tager sigte på de bestemmelser, der udelukker bestemte personer fra den kreds af personer, der har ret til at indgive anmodning om en sådan insolvensbehandling.

Det andet spørgsmål

27 Med sit andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om udtrykket »kreditor« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), som anvendes til at betegne den kreds af personer, der har ret til at indgive anmodning om territorial insolvensbehandling, kan fortolkes således, at det omfatter en myndighed i en medlemsstat, der i henhold til lovgivningen i denne medlemsstat har til opgave at handle i almenhedens interesse og med henblik på at sikre samtlige kreditorers interesser.

28 Det skal indledningsvis bemærkes, at udtrykket kreditor ikke defineres i forordningen.

29 Det skal af de grunde, der er anført ovenfor i denne doms præmis 21 og 22, endvidere bemærkes, at betingelserne for at indlede en territorial insolvensbehandling i henhold til forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), ligeledes skal fortolkes strengt.

30 Denne restriktive tilgang viser sig, når bestemmelserne i den nævnte artikel og i artikel 29 om retten til at indgive begæring om sekundær insolvensbehandling sammenlignes. Mens den sidstnævnte artikel giver denne ret til såvel kurator for hovedinsolvensbehandlingen som enhver anden person eller myndighed, der har denne ret i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor begæringen om indledning indgives, indskrænker forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), kredsen af de personer, der har ret til at handle, til nogle bestemte kreditorer, der har en særlig tilknytning til den medlemsstat, på hvis område skyldnerens omhandlede forretningssted befinder sig. Der er herved tale om både de kreditorer, der har hjemsted i denne medlemsstat, og forretningsstedets kreditorer.

31 For så vidt angår den belgiske statsadvokatur skal det, i lighed med det af Kommissionen anførte, bemærkes, at den i mangel af nogen personlig fordring, som den kan anmelde i skyldnerens bo, ikke er en kreditor i den forstand, hvori udtrykket sædvanligvis anvendes i insolvensbehandlinger.

32 Det fremgår nemlig af forelæggelsesafgørelsen, at statsadvokaturen i forbindelse med disse behandlinger har til opgave at handle i almenhedens interesse. Denne offentlige myndigheds indtræden tilgodeser ønsket om i tide at behandle en virksomheds vanskeligheder ved i givet fald at afhjælpe skyldnerens og dennes kreditorers passivitet. Selv om det ikke kan udelukkes, at statsadvokaturens indgriben i visse tilfælde opfylder samtlige kreditorers interesser, eller i det mindste nogle af disses interesser, synes det åbenbart, at myndigheden hverken indtræder i egenskab af kreditor eller i egenskab af repræsentant for samtlige kreditorer. Det fremgår således udtrykkeligt af forelæggelsesafgørelsen, at statsadvokaturen i henhold til belgisk ret hverken handler for kreditorernes navn eller regning.

33 Henset til den strenge fortolkning, som forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), skal gives, kan en offentlig myndighed, der handler under disse omstændigheder, ikke sidestilles med en kreditor i denne bestemmelses forstand og kan dermed ikke være omfattet af den kreds af personer, som har ret til at indgive en begæring om territorial insolvensbehandling.

34 I lyset af ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at udtrykket »kreditor« i forordningens artikel 3, stk. 4, litra b), som anvendes til at betegne den kreds af personer, der har ret til at indgive anmodning om territorial insolvensbehandling, skal fortolkes således, at det ikke omfatter en myndighed i en medlemsstat, der i henhold til lovgivningen i denne medlemsstat har til opgave at handle i almenhedens interesse, men som hverken indtræder i egenskab af kreditor eller for kreditorernes navn eller regning.

Det tredje spørgsmål

35 Henset til besvarelsen af det andet spørgsmål, er det ufornødent at besvare det tredje spørgsmål.

Sagens omkostninger

36 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) Udtrykket »bestemmelserne« i artikel 3, stk. 4, litra a), i Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29. maj 2000 om konkurs, som henviser til de bestemmelser, der i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område centret for skyldnerens hovedinteresser befinder sig, forhindrer en hovedinsolvensbehandling i denne medlemsstat, skal fortolkes således, at det ikke tager sigte på de bestemmelser, der udelukker bestemte personer fra den kreds af personer, der har ret til at indgive anmodning om en sådan insolvensbehandling.

2) Udtrykket »kreditor« i den nævnte forordnings artikel 3, stk. 4, litra b), som anvendes til at betegne den kreds af personer, der har ret til at indgive anmodning om territorial insolvensbehandling, skal fortolkes således, at det

ikke omfatter en myndighed i en medlemsstat, der i henhold til lovgivningen i denne medlemsstat har til opgave at handle i almenhedens interesse, men som hverken indtræder i egenskab af kreditor eller for kreditorernes navn eller regning.

Underskrifter